

BO‘LAJAK JISMONIY TARBIYA O‘QITUVCHILARIDA HARAKATLI O‘YINLARNI TASHKIL ETISH MAZMUNINI KLASTERLI YONDOSHUVLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI.

*Toshpo‘latov Elyor Bahtiyor o‘g‘li,
Guliston davlat Pedagogika instituti Pedagogika fakulteti
toshpolatovevlyor73@gmail.com*

Annotatsiya

Ushbu maqola bo‘ljak jismoniy tarbiya o‘qituvchilarida harakatli o‘yinlarni tashkil etish mazmunini klasterli yondoshuvlar asosida takomillashtirishning ahamiyati o‘rganishga qaratilgan. Ushbu maqolada, harakatli o‘yinlarning jismoniy tarbiya darslarida bolalar va yoshlarning sog‘lom rivojlanishidagi roli, o‘qituvchilar uchun zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalar tahlil qilinadi. Klasterli yondoshuvlar metodologiyasining o‘quv jarayoniga tatbiq etilishining samaralari ko‘rsatilgan bo‘lib, bu yondoshuvning o‘quvchilarda umumiy harakat malakalari, jismoniy faollik va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishdagi ahamiyati ta’kidlanadi. Maqola, shuningdek, jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini oshirishda harakatli o‘yinlar orqali o‘quv jarayonini yaxshilashning muhimligini hamda bu jarayonda klasterli yondoshuvlarning metodik va didaktik imkoniyatlarini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Progressiv, Konstruktiv, Moslashuvchanlik, Mator ko‘nikmalari, Hamkorlik, Strategiya, Kognitiv.

Аннотация

Целью данной статьи является исследование важности совершенствования содержания организации подвижных игр для будущих учителей физической культуры на основе кластерных подходов. Учителям анализируются необходимые знания и навыки. Показаны результаты применения методологии кластерных подходов к образовательному процессу и подчеркнута важность данного подхода в развитии общих двигательных навыков, двигательной активности и социальных навыков у студентов. Также в статье показано значение совершенствования образовательного процесса посредством игрового действия в повышении профессиональной компетентности учителей физического воспитания, а также методические и дидактические возможности кластерных подходов в этом процессе.

Ключевые слова: Прогрессивный, Конструктивный, Гибкость, Двигательные навыки, Сотрудничество, Стратегия, Когнитивная деятельность.

Annotatsion

This article aims to study the importance of improving the content of the organization of mobile games for future physical education teachers based on cluster

approaches. In this article, the role of mobile games in the healthy development of children and youth in physical education classes, for teachers the necessary knowledge and skills are analyzed. The results of the application of the methodology of cluster approaches to the educational process are shown, and the importance of this approach in the development of general movement skills, physical activity and social skills in students is emphasized. The article also shows the importance of improving the educational process through action games in increasing the professional competence of physical education teachers, as well as the methodical and didactic possibilities of cluster approaches in this process.

Keywords: Progressive, Constructive, Flexibility, Motor Skills, Cooperation, Strategy, Cognitive.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan keyin qabul qilingan "Ta’lim to‘g‘risida"gi qonun va ta’lim sohasiga oid qarorlar hamda bir qancha me‘yoriy huquqiy hujjatlar ushbu sohaning taraqqiyotiga sezilarli darajada ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Qisqa fursatda amalga oshirilgan ishlar, ta’lim-tarbiya, kadrlar tayyorlash sohasidagi ijobiy o‘zgarishlar, kadrlar tayyorlashning yangi o‘rta maxsus va kasb-hunar maktablari, professional ta’lim tizimi yo‘lga qo‘yilganligi istiqbolimizni mustahkamlashga o‘quvchi-talabalarning bo‘sh vaqtlaridan unumli foydalanishda, ularning sog‘lom bo‘lib yetishishlarida o‘quv yurtlarida olib borilayotgan jismoniy tarbiya va ommaviy sport ishlari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. O‘zbekistonda uzluksiz ta’lim tizimini takomillashtirish va jahon standartlariga muvofiq bo‘lgan kadrlarni tayyorlash bo‘yicha ta’limning davlat standartlari hamda malaka talablari ishlab chiqilgan.

Bugungi kunda yurtimizda sport sohasiga berilayotgan e‘tibor barchaga ma’lum. Axolining salomatligi ko‘rsatkichlari yuqori darajada bo‘lishi nafaqat shaxsiy rivojlanish uchun, balki butun mamlakatni kelajakdagi ravnaqi uchun hizmat qiladi. Shu asnoda bo‘lajak jismoniy tarbiya o‘qituvchi mutaxassislarini tayyorlash bir necha sabablarga ko‘ra hal qiluvchi ahamiyatni kasb etmoqda. Jumladan:

Harakat ko‘nikmalarini va jismoniy savodxonligini rivojlantirish - Bunda samarali jismoniy tarbiya o‘qituvchilari o‘quvchilarga muhim vosita ko‘nikmalarini va jismoniy savodxonlikni rivojlantirishga yordam beradi. Bu asos o‘quvchilarning jismoniy imkoniyatlarini oshiribgina qolmay, balki ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchi va sport va ko‘ngilochar mashg‘ulotlarda qatnashish istagini oshiradi.

Ijtimoiy ko‘nikmalar va jamoada ishlashni rag‘batlantirish - Jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari ko‘pincha jamoaviy ish va hamkorlikni o‘z ichiga oladi. Samarali jismoniy tarbiya metodologiyasi bo‘yicha o‘qitilgan o‘qituvchilar o‘quvchilarga

ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, shu jumladan muloqot, hamkorlik va nizolarni hal qilish, sportda ham, sportdan tashqarida ham qimmatlidir.

Akademik samaradorlikni oshirish - Unga ko'ra tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, muntazam jismoniy faollik, kognitiv funktsiya va akademik samaradorlikni oshirishi mumkin. Yaxshi tayyorlangan jismoniy tarbiya o'qituvchilari jismoniy faollikni maktab o'quv dasturiga kiritib, o'quvchilarning umumiy ta'lim maktablaridagi muvaffaqiyatini qo'llab-quvvatlashlari mumkin. Harakatli o'yinlar bo'yicha o'qitilgan jismoniy tarbiya o'qituvchilar, o'quvchilarni maktabdan tashqarida faol bo'lishga ilhomlantirishi mumkin. Turli xil sport va tadbirlarni joriy qilish orqali ular o'quvchilarga o'zlari yoqtirgan narsalarni kashf qilishda yordam berishlari mumkin, bu esa butun umr davomida Jismoniy harakatga bo'lgan sadoqatini oshirishi mumkin.

Tadqiqotni tashkil etish uslublari

Ushbu maqola bo'yicha ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil qilishda asosan quyidagi tadqiqot metodlari tanlab olindi.

Jumladan:

- adabiyotlar tahlili;
- pedagogik nazoratlarni qo'llash;
- pedagogik kuzatuvlar: xronometraj va pulsometriya o'quv-mashg'ulot jarayonida va o'yin jarayonida;
- pedagogik tadqiqot;
- matematik va statistik usullar

Tadqiqot natijalari va muhokamasi.

Jismoniy tarbiyada harakatli o'yinlarni o'rgatish, o'qitish strategiyalari bilan birlashtirgan bir qancha pedagogik asoslarga suyanadi. Jismoniy rivojlanish uchun mos amaliyotni tashkil etilishi muhim jihatlardandir. Unga ko'ra:

Shug'illanuvchilar yoshi va malaka darajasi: Mashg'ulotlarda o'quvchilarning jismoniy, ijtimoiy va kognitiv qobiliyatlarini hisobga olgan holda ularning rivojlanish bosqichlariga moslashtirilgan bo'lishi kerak. O'yinlar va unda ishtirok etish, muvaffaqiyatni ta'minlash uchun ham o'quvchilarning mahorat darajasiga mos yuklamaga ega bo'lgan harakatli o'yinlarni tanlash zarur.

Progressiv ko'nikmalarni rivojlantirishda esa o'quvchilarga asosiy harakatlardan boshlab, murakkab o'yin strategiyalariga bosqichma-bosqich o'z mahoratlarini oshirishga imkon beradigan ketma-ketlikka rioya qilishlari kerak bo'ladi.

Konstruktiv ta'lim nazariyasiga ko'ra: talabalar o'quv jarayonida faol ishtirok etganlarida o'rgatilayotgan mashqlarni yaxshiroq o'rganadilar. Harakatli o'yinlar tajribaviy o'rganishga yordam beradi, bunda talabalar o'yin orqali qoidalar va strategiyalarni kashf etadilar.

Konstruktiv o'rganish: ijtimoiy o'zaro ta'sirning muhimligini ta'kidlaydi. Harakatli o'yinlaridagi guruh faoliyat, ko'nikmalarni egallash uchun zarur bo'lgan hamkorlik va muloqotni rivojlantiradi. O'yinga asoslangan Harakatli o'yinlar nafaqat jismoniy, balki strategik fikrlash va qaror qabul qilishni talab qiladi. Ushbu kognitiv ishtirok talabalarga o'yinning asosiy tamoyillarini tushunishga yordam beradi, ularning umumiy o'yin tuyg'usini yaxshilaydi. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga o'yinlarni kiritish o'quvchilar motivatsiyasini oshiradi. Talabalar qilayotgan ishlaridan zavqlansa, ular faol ishtirok etishlari va o'rganishda qat'iyatli bo'lishlari mumkin. Amaliyot davomida uzluksiz fikr-mulohazalar o'quvchilarga o'zlarining kuchli tomonlari va yaxshilanishi kerak bo'lgan sohalarni tushunishga yordam beradi. Bu o'z tengdoshlarni baholash, o'qituvchining kuzatishlari yoki o'z-o'zini baholash orqali amalga oshirilishi mumkin. Fikr-mulohaza va baholash asosida o'qituvchilar o'z o'quvchilarining ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish uchun o'z yo'riqnomalarini o'zgartirishlari mumkin, bu esa o'rganishga moslashtirilgan yondashuvni ta'minlaydi.

Ishtirok etishni rag'batlantirish: Barcha talabalar o'zlarini xavfsiz his qiladigan va ishtirok etishga undaydigan muhitni yaratish juda muhimdir. Bu ularning ijtimoiy ko'nikmalarini va ishonchini oshiradi.

Jismoniy savodxonlik bo'yicha ko'nikmalarni egallash esa harakatli o'yinlarni o'rgatish jismoniy savodxonlikni rivojlantirishga yordam beradi, bu turli jismoniy muhitda ishonchli va malakali harakat qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Nazariya va amaliyotning integratsiyasi o'yin mexanikasini tushunish: O'qituvchilar nafaqat o'ynash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni, balki o'yin qoidalarini, strategiyalarini va tarixiy kontekstini ham o'rgatishlari kerak. Bu o'quvchilarda faoliyatni tushunish va baholashni kuchaytiradi.

Texnikalarning ilmiy asoslari: o'qitish biomexanik va fiziologik tamoyillarga asoslangan bo'lishi kerak, bu talabalarga ularning tanasi qanday harakat qilishini va ishlashni qanday optimallashtirishni tushunishga yordam beradi. Hamkorlikdagi ta'lim muhitlari talabalarni bir-birlarini o'qitishga undash, tushunishni kuchaytirishi va o'z bilimlarini mustahkamlashi mumkin. Hamkorlikdagi yondashuvlar jamoaviy ish va etakchilik qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Harakatli o'yinlar jismoniy tarbiyada muhim rol o'ynaydi va talabalar uchun ko'plab imtiyozlarni beradi. Harakatli o'yinlar umumiy jismoniy tayyorgarlikni yaxshilaydi, yurak-qon tomir salomatligini, kuchini, chaqqonligini va muvofiqlashtirishni yaxshilaydi.

1-Jadval

Motor ko'nikmalari:	Bu o'yinlar bolalarning jismoniy rivojlanishi uchun muhim bo'lgan nozik
----------------------------	---

	va qo‘pol motorli ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.
Hamkorlik:	Ko‘p harakatli o‘yinlar jamoaviy ishlashni, talabalar o‘rtasida hamkorlik va muloqotni rivojlantirishni talab qiladi.
Mojarolarni hal qilish:	O‘yinchilar kelishmovchiliklarni hal qilishni va muammolarni hal qilishni o‘rganadilar, muhim ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradilar.
Strategik fikrlash:	Harakatli o‘yinlar ko‘pincha taktika va strategiyani o‘z ichiga oladi, tanqidiy fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi.
Diqqat va diqqatni jamlash:	Bu mashg‘ulotlar bilan shug‘ullanish diqqatni talab qiladi, bu o‘quvchilarning diqqatini jamlash qobiliyatini yaxshilashga yordam beradi.
Stressni bartaraf etish:	Jismoniy faollik stress va tashvish uchun ajoyib vosita bo‘lib, hissiy salomatlikni yaxshilashga yordam beradi.
Ishonchni mustahkamlash:	Harakatli o‘yinlarda ko‘nikmalarni egallash o‘z-o‘zini hurmat qilishni oshiradi va o‘zini ijobiy imidjini rag‘batlantiradi.
Jismoniy faollikdan zavqlanish:	Har xil harakatli o‘yinlar o‘quvchilarni o‘zlariga yoqadigan mashg‘ulotlarni topishga undaydi, jismoniy mashqlarga umrbod qiziqish uyg‘otadi.
Sog‘lom raqobat:	Talabalar sportning bir qismi sifatida g‘alaba va mag‘lubiyatni tushunib, sog‘lom tarzda raqobatlashishni o‘rganadilar.
Moslashuvchanlik:	Harakatli o‘yinlar ko‘pincha jismoniy tarbiya darslarida inklyuzivlikni rag‘batlantiradigan turli

mahorat darajalari va qobiliyatlarini moslashtirish uchun o'zgartirilishi mumkin. Harakatli o'yinlari an'anaviy sport turlariga unchalik qiziqmasligi mumkin bo'lgan talabalarni jalb qilishi va turli ishtirokchilar guruhini jalb qilishi mumkin. Jamoaviy sport o'yinlarida qatnashish o'quvchilar o'rtasida bir xillik va jamiyat tuyg'usini rivojlantiradi. Harakatli o'yinlar amaliy kontekstda jamoaviy ish, strategiya va jismoniy tayyorgarlik tushunchalarini ko'rsatishi mumkin. O'qitish strategiyalari har xil qobiliyat va bilimlarga ega bo'lgan talabalarga moslashishga imkon beradigan inklyuziv bo'lishi kerak. Bu qoidalarni, jihozlarni yoki o'yin joylarini o'zgartirishni o'z ichiga olishi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlash nafaqat o'quvchilarning individual rivojlanishi, balki jamiyatda salomatlik va jismoniy faollikni mustahkamlashga qaratilgan keng ko'lamlı maqsad uchun ham zarurdir. Harakatli o'yinlarni o'rgatishning pedagogik asoslari rivojlanish nazariyasi, faol o'rganish, inklyuzivlik, kognitiv va jismoniy ko'nikmalarni birlashtirishga asoslanadi. Ushbu tamoyillarni qo'llash orqali o'qituvchilar jismoniy tayyorgarlik va shaxsiy rivojlanishga yordam beradigan samarali, qiziqarli va mazmunli o'rganish tajribasini yaratishi mumkin. Harakatli o'yinlar jismoniy tarbiyaning ajralmas qismi bo'lib, jismoniy, ijtimoiy, hissiy va kognitiv o'sishni o'z ichiga olgan talabalar rivojlanishiga ko'p qirrali yondashuvni taklif qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Mirziyoyev.SH.M. "Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora tadbirlari to'g'risidagi" Qonun // PQ-3031-son . 03.06.2017.
2. Sport-ta'lim muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasi qarori // 19.02.2020.

3. «Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida»gi Qonun. // O‘zbekiston Respublikasi sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida (PF-5368) 2018 yil 5 mart.
4. Pulatov A.A., Isroilov Sh.X. “Voleybol nazariyasi va uslubiyoti”.O‘quv qo‘llanma. T.; 2007 yil.
5. A.Abdullayev Sh.X.Xonkeldiyev – “Jismoniy tarbiya nazariyasi va usuliyati” Toshkent 2013-yil.
6. Xo‘jaev F, Raximqulov K.D, Nigmanov B.B «Harakatli o‘yinlar va uni o‘qitish metodikasi» Cho‘lpon nashriyoti Toshkent 2011 y.
7. Nigmanov B.B, Xo‘jaev F, Raximqulov K.D «Sport o‘yinlari va uni o‘qitish metodikasi» Ilm-Ziyo nashriyoti Toshkent 2011 y.
8. L.R.Ayrapetyans, A.A.Pulatov.Voleybol nazariyasi va uslubiyoti Toshkent-2012 y.